

Akavan Erityisalojen lausunto koskien työllisyyspoliittista tukea yhdistyksille ja säätiöille (12.6.2026)

Lausuntopyyntö koskien työllisyyspoliittisen tuen kohdentamisesta yhdistyksille ja säätiöille

Hallituksen esityksen sisältö lyhyesti

Tällä hetkellä kunta vastaa työllisyyspalveluiden järjestämisestä, ja hyvinvointialueet vastaavat kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Ennen työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoa kunnille työvoimaviranomaisella oli käytössä työllisyyspoliittinen avustus yhdistykselle, säätiölle, kunnalle tai kuntayhtymälle, jolla silloinen työ- ja elinkeinotoimisto rahoitti hankemuodossa tuotettuja palvelukokonaisuuksia. Avustusta myönnettiin toimijalle, joka järjesti ja kehitti työttömän työnhakijan työmahdollisuuksia tai työkokeiluja ja työpajoja. Tukea käytettiin pääasiassa palkkatuella työllistämiseen ja työkokeiluihin, mutta myös työelämään tähtääviin valmennuksiin. Tätä järjestelmää ei siirretty sellaisenaan kunnille, koska avustuksella rahoitettujen hankkeiden rooli koettiin epäselväksi, eivätkä rahoitetut hankkeet tuottaneet merkittäviä tuloksia työllistymisen tai koulutukseen hakeutumisen osalta.

Hallitus on päättänyt lakkauttaa kuntouttavan työtoiminnan, joka on palvelukokonaisuus, johon kuuluu elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta ehdotetaan kumottavaksi ja sen tilalle on suunniteltu uutta sosiaalipalvelua työikäisille työttömille, jota kutsutaan työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tueksi.

Hallitus ehdottaa, että työvoimaviranomaiselle säädettäisiin uusi tehtävä myöntää yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille työvoimapalveluna rahoitusta (harkinnanvaraista työllisyyspoliittista tukea) hanketoimintaan, joka kohdennettaisiin pitkään työttömänä olleiden työttömien työn haun ja työllistymisen yleisten edellytysten edistämiseen. Mikäli toiminta sisällytetään työnhakijan työllistymissuunnitelmaan, se olisi työnhakijaa velvoittavaa siten, että siitä kieltäytyminen johtaisi korvauksettomaan määräaikaan tai työssäolovelvoitteen asettamiseen. Seuraamusjärjestelmä on yhdenmukainen lakkautettavan kuntouttavan työtoiminnan seuraamusjärjestelmän kanssa. Uusi tuella järjestetty toiminta kerryttäisi työssäolovelvoitetta sekä vailla koulutusta olevien nuorten työssäolovelvoitetta, jota työttömyysetuuden piiriin pääseminen edellyttää. Tuetun toiminnan järjestämistiheydestä riippuu, kuinka nopeasti työssäolovelvoite kertyy. Mikäli toimintaa järjestetään harvemmin kuin kerran viikossa, pitkittyy työssäolovelvoitteen täytyminen.

Yhdistykset ja säätiöt ovat jo vanhan järjestelmän aikana tarjonneet työkokeilupaiikkoja ja palkkatuetta työtä sekä valmennuksia. Järjestöillä on tietoa kohderyhmän palvelutarpeista, ja uusi tuki olisi täydentävä tuki ja palvelu työvoimaviranomaisen palveluiden rinnalla.

Vuonna 2025 pitkäaikaistyöttömiä oli noin 19.000, joista arviolta noin 3500–6000 osallistuisi ehdotettuun tuettavaan toimintaan.

Työttömälle ehdotettu uusi toiminta tarjoaisi hallituksen esityksen mukaan uudenlaisen mahdollisuuden osallistua työttömyysetuutta menettämättä palveluun, joka vahvistaisi työnhakutaitoja ja parantaisi mahdollisuuksia työllistyä pidemmällä aikavälillä. Lisäksi toiminta kerryttäisi tietyin ehdoin työssäolovelvoitetta.

Työvoimaviranomaisen tehtävänä olisi määritellä, missä laajuudessa tuki ilmoitetaan haettavaksi ja mitkä ovat tuen tavoitteet, kesto, kohderyhmä ja kustannusten korvausperusteet. Viranomainen harkitsee, minkä tyyppistä toimintaa se haluaa rahoittaa ja onko yhdistyksellä tai säätiöllä riittävästi kokemusta tai osoitettua kyvykkyyttä haettavaksi ilmoitetun toiminnan toteuttamiseen. Yhdistyksen tai säätiön tulisi olla toiminut vähintään vuoden, jotta sen soveltuvuus palvelun tarjoajaksi voitaisi tarkistaa. Arvion mukaan mahdollisesti myös pienet toimijat jäävät tuen myöntämisen ulkopuolelle, mutta viranomainen voi hyväksyä sen, että useampi toimija hakee yhdessä tukea.

Hallituksen esityksessä on arvioitu uuden tuen pitkäaikaisvaikutuksina, että pitkäaikaistyöttömille suunnatut palvelut tulevat monipuolistumaan ja työelämään suuntaavan tuen saatavuus paranee. Lisäksi siinä on arvioitu, että tuen hyödyntämisen alueelliset erot voivat muodostua merkittäviksi johtuen resurssien alueellisesta vaihtelevuudesta, alueellisista päätöksistä tuen toimeenpanossa sekä työnhakijarakenteesta. Edelleen kohderyhmän määrän perusteella on katsottu, ettei yhdistyksen ja säätiöiden henkilöstön määrää ole tarpeen lisätä merkittävästi.

Akavan Erityisalojen lausunto koskien työllisyyspoliittista tukea yhdistyksille ja säätiöille

Näkemyksenne tuen tarkoituksesta ja tuettavan toiminnan kohderyhmästä?

Akavan Erityisalat on monialainen ammattiliitto, joka muodostuu 19 jäsenjärjestöstä. Jäsenemme työskentelevät muun muassa kulttuurin, hallinnon, viestinnän, liike-elämän ja hyvinvoinnin parissa asiantuntija- ja esihenkilötehtävissä.

Akavan Erityisalat ei kannata esitettyjä muutoksia kokonaisuudessaan, sillä ehdotetut muutokset voivat osaltaan heikentävää pitkäaikaistyöttömien asemaa.

Pitkäaikaistyöttömien tarpeet liittyvät usein työkykyyn, terveyteen, kuntoutukseen ja elämänhallintaan. Mikäli hyvinvointialueen järjestämä kuntouttavan työtoiminnan palvelu lakkautetaan, on pitkäaikaistyöttömille turvattava työllistymisedellytyksiä ja elämänhallinnan parantamista edistävät palvelut muulla tavoin.

Näkemyksenne tuen kohdentamisesta yhdistyksille ja säätiöille (108 §)?

Esityksessä on positiivista, että järjestötyötä tuetaan ja vahvistetaan näin järjestökenttää. Akavan Erityisalat on kuitenkin huolissaan kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisen vaikutuksista hyvinvointialueilla kuntouttavan työtoiminnan tehtävissä työskentelevien työntekijöiden asemaan.

Uusi tuki ei myöskään voi yksin ratkaista kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisesta seuraavaa palveluvajetta. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että uuden tuen aikana resurssien saatavuus voi vaihdella merkittävästi alueellisesti. Yhdistykset ja säätiöt voivat tuottaa palveluita täydentäen kuntien ja hyvinvointialueiden tarjoamia palveluita, mutta palvelun toteuttamisen vastuuta ei tulisi siirtää yksityiselle sektorille. Vaarana on, että yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevien pitkäaikaistyöttömien pääsy palveluiden piiriin hankaloituu palveluiden pirstoutumisesta ja niiden alueellisista saatavuuseroista johtuen. Koska uudella tuetulla palvelulla on mahdollista kerryttää työssäolovelvoitetta, pitkäaikaistyöttömille tulee voida turvata yhdenvertainen pääsy palveluiden piiriin.

Ottaen huomioon, että uudesta tuetusta toiminnasta kieltäytyminen on sanktioitu, olisi perustellumpaa säilyttää viimesijainen vastuu palvelun toteuttamisesta viranomaisella, joka käyttää julkista valtaa.

Näkemyksenne tuen hakijaa/saajaa koskevista edellytyksistä (109 §)?

Pykälässä 109 esitetyt rajoitukset tuen saajista ovat perusteltuja. Hallituksen esityksestä ei ilmene, mitä erityisen painavilla syillä on tarkoitettu, joiden nojalla tukea voidaan myöntää työnantajalle, joka on syyllistynyt ulkomaisen työvoiman luvattomaan käyttöön tai jolle on määrätty työsopimuslaissa tarkoitettu seuraamusmaksu. Tältä osin esitystä olisi perusteltua tarkentaa.

Näkemyksenne tuettavan toiminnan rajoituksista (110 §)?

Pykälässä 110 § mainitut tuettavan toiminnan rajoitukset voivat rajoittaa tukea hakevien yhdistysten ja säätiöiden määrää, jolloin palvelun saavutettavuudessa voi esiintyä suurta alueellista vaihtelua. Pitkäaikaistyöttömille on turvattava yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä palvelun piiriin alueellisista eroista huolimatta, koska palvelulla on mahdollista kerryttää työssäoloa. Mikäli pääsyä palvelun piiriin ei ole, muodostuu tilanne, jossa osa pitkäaikaistyöttömistä on vaarassa jäädä työttömyysturvan ulkopuolelle, koska työssäoloa ei ole mahdollista kerryttää.

Näkemyksenne esityksessä kuvatussa tuettavasta toiminnasta? Onko tuettavaa toimintaa kuvattu riittävästi?

Hallituksen esityksessä on esitetty, että kuntoutuksen työtoiminnan tilalle tulevan uuden tuettavan toiminnan tulisi olla työnhakua ja työllistymisen yleisiä edellytyksiä parantavaa toimintaa, jolla tavoitellaan työttömän tilanteen muuttumista niin, että työtöntä voidaan tukea paremmin muilla työmarkkinoille suuntautuvilla palveluilla. Lisäksi hallituksen esityksessä on todettu, että toimintaa voidaan räätälöidä erilaisia menetelmiä ja toteutustapoja käyttäen yksilöllisiin tilanteisiin soveltuvaksi, ja että toimintaa voidaan järjestää ryhmä- tai yksilöllisenä toimintana esimerkiksi tuen saajan toimitiloissa, työpajatoiminnoissa ja muissa toiminnallisissa ympäristöissä. Tämä toiminta ei kuitenkaan saa olla taloudellista eikä päällekkäistä kunnan järjestämien palveluiden tai muulla tavoin rahoitettujen palveluiden kanssa. Tukea ei ole tarkoitettu myöskään yhdistyksen tai säätiön oman toiminnan kehittämistä varten.

Toiminnan kuvaukseen olisi perusteltua lisätä vastaavanlaisia toiminnan laatua kuvaavia edellytyksiä kuin mitä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 13 b §:ssä on toiminnalta edellytetty. Sen mukaan kuntouttava työtoiminta sovitetaan henkilön työ- ja toimintakyvyn sekä osaamisen mukaan niin, että se on työmarkkinoille pääsyn kannalta mielekästä ja riittävän vaativaa. Lisäksi edellytetään, että toiminta ei saa vakavasti loukata henkilön uskonnollista tai muuta eettistä vakaumusta.

Mitä muuta haluatte lausua esityksestä?

Hallituksen esityksessä on esitetty työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 2 §:ään lisäystä, että julkisiin työvoimapalveluihin kuuluu työllisyyspoliittinen tuki (108 §). Hallituksen esityksen perusteluiden luvussa 4.1 on kuitenkin todettu, että "Myönnettävällä tuella toteutettavaa toimintaa ei luettaisi työvoimapalveluksi". Perusteluissa on ristiriita, jota olisi syytä täsmentää.

Tuettavan toiminnan vakuuttamisvastuuta tulee selvittää edelleen. Nykyisessä järjestelmässä hyvinvointialueella on kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 23 §:n nojalla velvollisuus huolehtia toimintaan osallistuvan vakuuttamisesta työtapaturman ja ammattitaudin varalta. Vakuuttamisvastuu olisi perusteltua säilyttää viranomaisella, joka käyttää julkista valtaa.

Mikäli vakuuttamisvastuu siirretään tuen saajan eli yhdistyksen tai säätiön vastuulle, vakuuttamista koskevaa uutta määräystä tulisi täsmentää, jotta sen soveltamisalasta ei jää epäselvyyttä. Uudessa 111 §:n on määrätty, että tuettavan toiminnan järjestäjän on vakuutettava toimintaa osallistuva tapaturma- ja ammattitautilain 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella sekä ryhmävastuuvakuutuksella. Kyseisen tapaturma- ja ammattitautilain 3 §:n 1 momentin mukaan työnantaja on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä työtapaturman ja ammattitaudin varalta. Koska tuetussa toiminnassa ei ole kyse työntekijän ja työnantajan välisestä oikeussuhteesta, uudessa 111 §:ssä tulisi säätää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 23 §:ää vastaavasti, että toiminnan järjestäjä rinnastuu tapaturma- ja ammattitautilain vakuuttamisvelvollisuuden osalta työnantajaan, kun määräyksessä viitataan tapaturma- ja ammattitautilain 3 §:n 1 momenttiin. Vaihtoehtoisesti tapaturma- ja ammattitautilain soveltamisalasäännöstä tulisi muuttaa.